

TEGEL

ORGAN FÖR SVERIGES TEGELINDUSTRIFÖRENING

Redaktionskommitté: Direktör H. Grönkwist, Katrineholm, Direktör K. Wråke, Malmö, Kapten C. E. Camitz, Sala.
Redaktör och ansv. utgivare: Civilingenjör R. Elgenstierna.
Redigering: Ingenjör J. Nauclér.
Redaktion och expedition: Engelbrektsg. 29, Stockholm Ö.
Tel. 10 80 51.

Återgivande av text och bilder ur Tegel är tillåtet om tidskriftens namn anges.

Tidskriften Tegel utkommer med 6 nummer per år och är organ för Sveriges Tegelindustriförening. Föreningen är denna industris branschorganisation och omfattar ca 140 tegelbruk över hela landet, vilka tillsammans svara för omkring 85 procent av tegelproduktionen.

Intresserade erhålla tidskriften kostnadsfritt om namn och adress meddelas. Redaktionen är tacksam för anmälningar om eventuella dubbelexpedieringar och adressförändringar.

Innehåll:

	Sid.
En skola	78
Vingåkers centralskola i text och bilder av Jonas Nauclér	
Två skolor i Skåne	82
av Arkitekt SAR Bror Thornberg	
Tegelkonstruktioner	87
Referat av Teknisk information nr 22 1959	
Litteratur m. m.	91

Annonsörer:

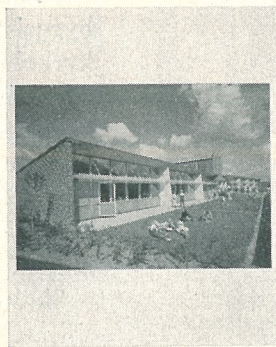
Almnäs Tegelbruk, Hjo
AB Äbjörn Andersson, Svedala
ASEA, Västerås
AB Forssa Tegelbruk, Bollebygd
Gotlands Nya Tegelbruks AB, Visby
AB Harge Bruk, Hammar
Karl Händle & Söhne, Västtyskland
Slottsmöllans Tegelbruk, Halmstad
Svenska Fläktfabriken, Stockholm
Tegelbrukens Försäljnings AB, Stockholm
Tegelcentralen i Skåne, Malmö
Tegelkontoret i Borås, Borås
Tegelkontoret i Skövde, Skövde
Tegelbruks AB Walla-Katrineholm, Valla
Weberöds Nya Tegelbruks AB, Veberöd
Värnamo Tegelbruks AB, Värnamo
Östra Grevie Tegelbruk AB, Östra Grevie

Tryckeri AB Thule, Stockholm 1959

Tegelkonstruktioner

Förbättrade tillverkningsmetoder, normering och standardisering av tegelprodukterna och tillkomsten av nya produkter har bidragit till att teglets popularitet har ökat. Teglet har anpassats efter moderna krav och bygghetoder. Men för att ett förnämligt byggnadsmaterial skall komma till sin rätt måste man även i konstruktionsarbetet ta hänsyn till dess speciella egenskaper. Tegelindustriens Centralkontor har i dagarna givit ut en ny teknisk informationsskrift som just vänder sig till arkitekter och konstruktörer med råd och anvisningar om hur olika konstruktionsdetaljer i tegel bör lösas. En utförligare redogörelse för innehållet i informationshäftet finns i detta nr av Tegel. Det är tegelindustriens uppfattning att utvecklingen på materialsidan och konstruktionsidan bör gå hand i hand, och det är i den andan Centralkontoret bedriver sin omfattande tekniska informationsverksamhet.

Vi har också nöjet att presentera några intressanta nya skolor som ritats av arkitekterna Sture Frölén och Bror Thornberg. Båda har de stor erfarenhet av skolornas utformningsproblem och de här visade skolorna är intressanta exempel på deras sätt att lösa problemen.



Omslagsbilden visar Centralskolan Svedala, ritad av arkitekt Bror Thornberg, Malmö. Foto: Stenbergs.

Å R G Å N G 49
N R 5 1959

EN SKOLA

text och bild Jonas Naulé

Vingåker — namnet för tanken till folkdräkter och visor. Det är en vacker bygd, men där bor också en verklighetssinnad befolkning som tänker på framtiden. Där ligger en rätt ny skola som man redan vid första anblicken blir intresserad av att få veta mera om.

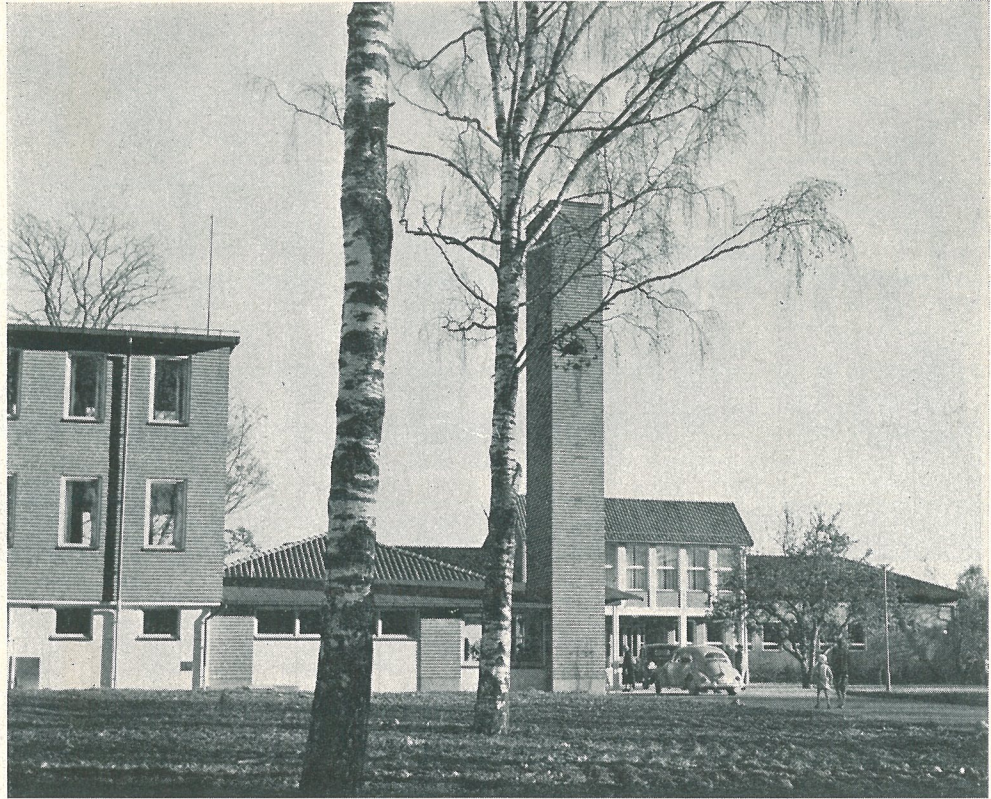
Rektor Olof Olsson, som är chef för skolan, kan berätta om den: Skolan är avsedd att vara enhetsskola på högstadiet för hela Västra Vingåkers kommun. Den är beräknad att rymma 500 elever. För närvarande är den kommunal realskola och har dessutom högstadiet av den nuvarande folkskolan.

Skolanläggningen, som är resultatet av en arkitektävling, började uppföras på nyåret 1956 och togs i bruk hösten 1957. De 16 klassrummen är alla lika och belägna en och två trappor upp. En gemensam förbindelsegång finns i bottenvåningen, där även kapprummen är belägna. Specialsalar finns för geografi, biologi, fysik, kemi och teckning. Såväl laborationer som lektioner hålls i samma sal, vilket inbjuder till ett mer laborativt arbetssätt.

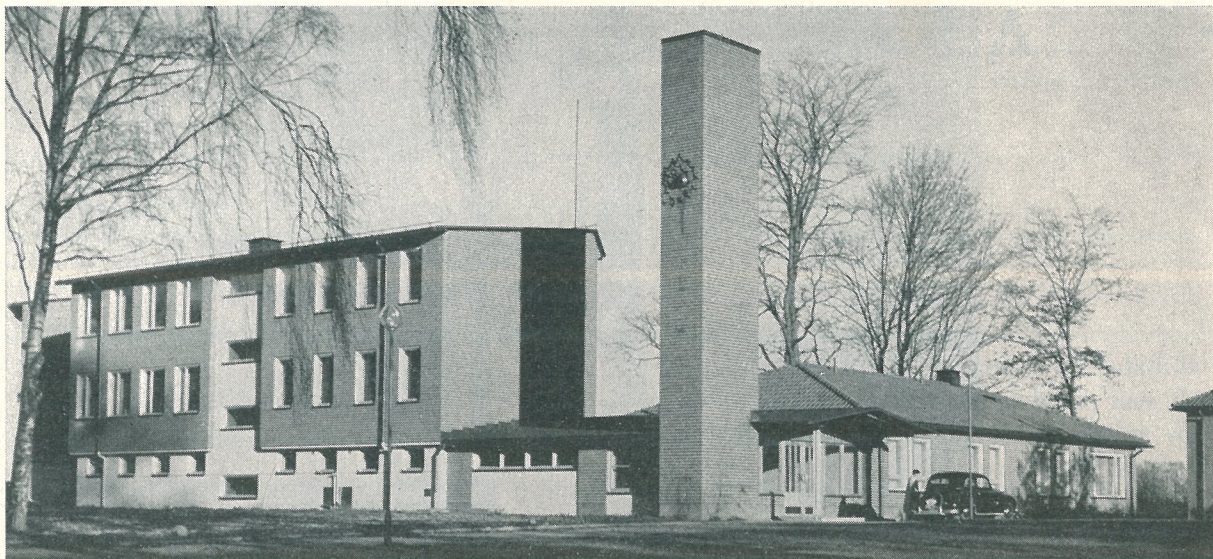
Den friliggande övningsallsbyggnaden har utrymmen i källaren för trä- och metallslöjd. I bottenvåningen finns salar för textil- och hushållsarbete och en trappa upp finns tecknings-salen.

Arkitekt SAR Sture Frölén i Stockholm har ritat centralskolan i Vingåker. Förutom de rent skoltekniska kraven har han fått ta hänsyn både till den omgivande bebyggelsen och markens beskaffenhet. Miljön präglas av en gles villabyggelse samt närheten till Säfstaholms slott och kyrkoherdebostället. Grundens bärighet var mycket olika på skilda delar av tomten. Byggnaden har därför delats upp på små enheter, som lagts på tomtens bäriga delar för att inte grundbelastningen skall bli för stor. Därigenom har byggnaden också fått en skala som lämpar sig för miljön.

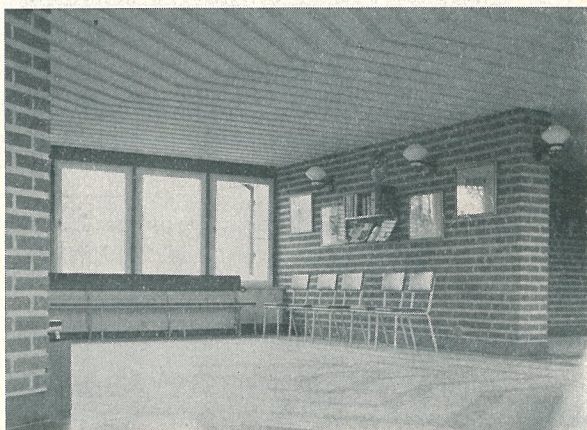
Skoltomtens terrängskillnader har utnyttjats till att få specialsalar i kontakt med botten-



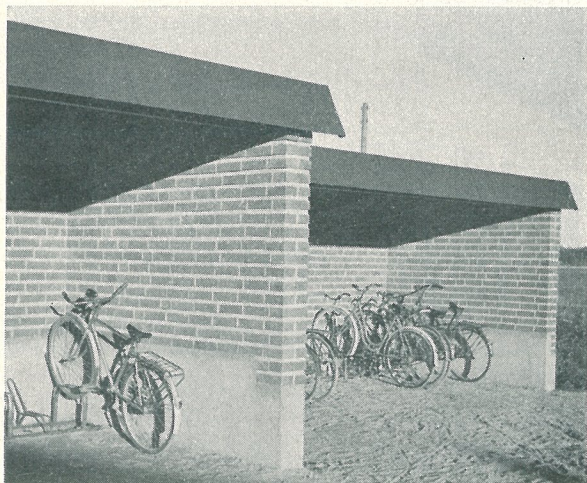
Centralskolan i Västra Vingåkers kommun har ett mycket karaktäristiskt klocktorn vid huvudingången (bilden överst). Intill de högre klassrumsbyggnaderna ligger specialsalar och hägnar små skyddade gårdar (f.v.).



Centralskolan i Västra Vingåker ligger i vacker sörmlandsnatur. Klocktornet flankeras här av klassrumsbyggnaden t.v. och lärafrum och expeditioner t.h.



Även invändigt förekommer tegel i stor utsträckning. Bilden är tagen i den långa korridor som binder samman klassrum och specialsalar.



De vackra och praktiska cykelskydden av tegel begränsar ena sidan av skolgården.

våningens förbindelsegång. Dessa salar har en synnerligen påkostad och genomtänkt utrustning. Genom att specialsalarne skjuter ut som flygelbyggnader från korridorlängan bildas små skyddade gårdar mellan dem.

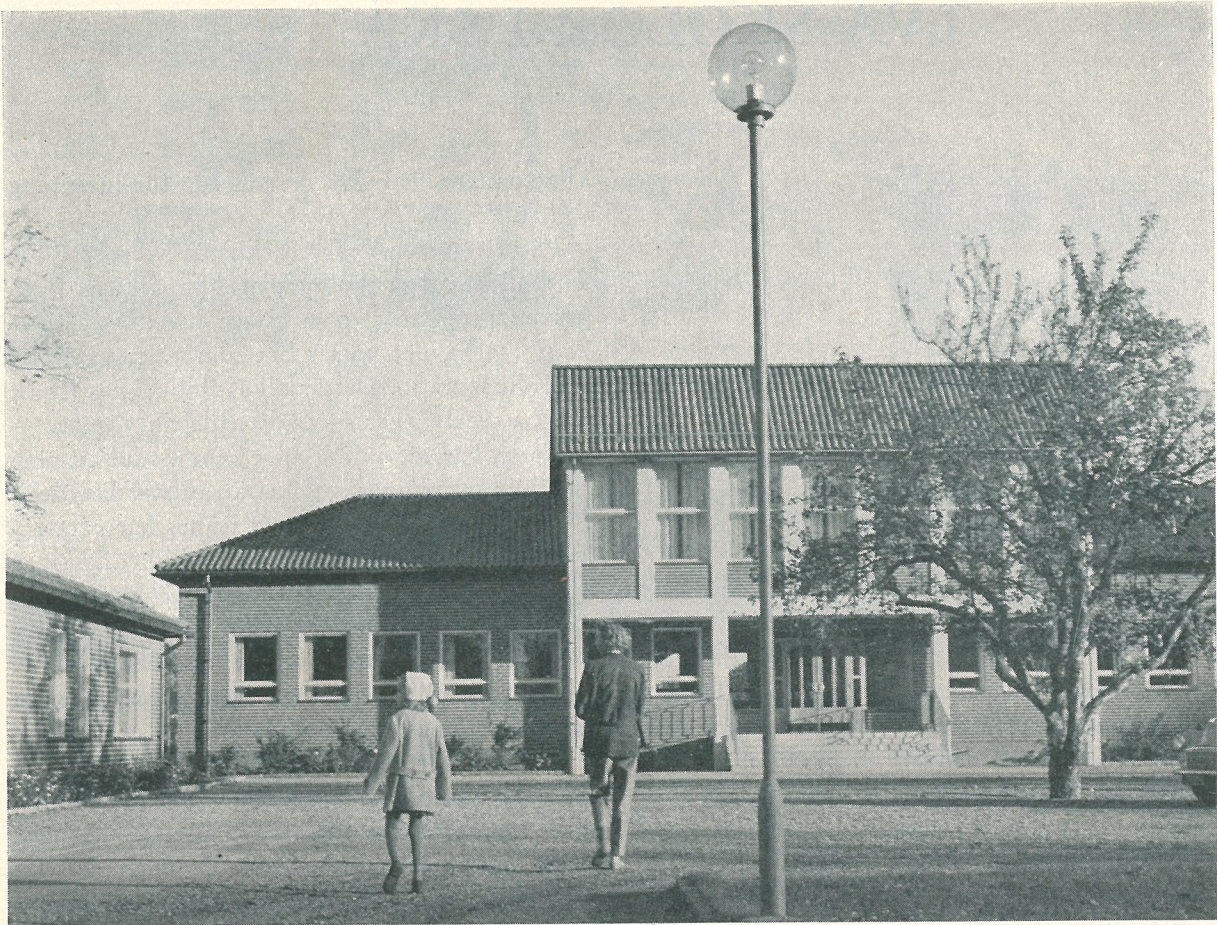
Klassrummen har ljus från båda sidor. Detta har kunnat uppnås tack vare det korridor fria arrangemanget. Den dubbelsidiga belysningen medför också att fönstertyorna kan göras mindre.

Huvudentrén är förlagd till en gård, som när skolan byggts ut blir helt slutet. Omkring gården kommer förutom övningsalarna även expeditioner och aula att ligga. Gymnastikbyggnaden skall utföras som en idrottshall med en yta av $36 \times 18 \text{ m}^2$.

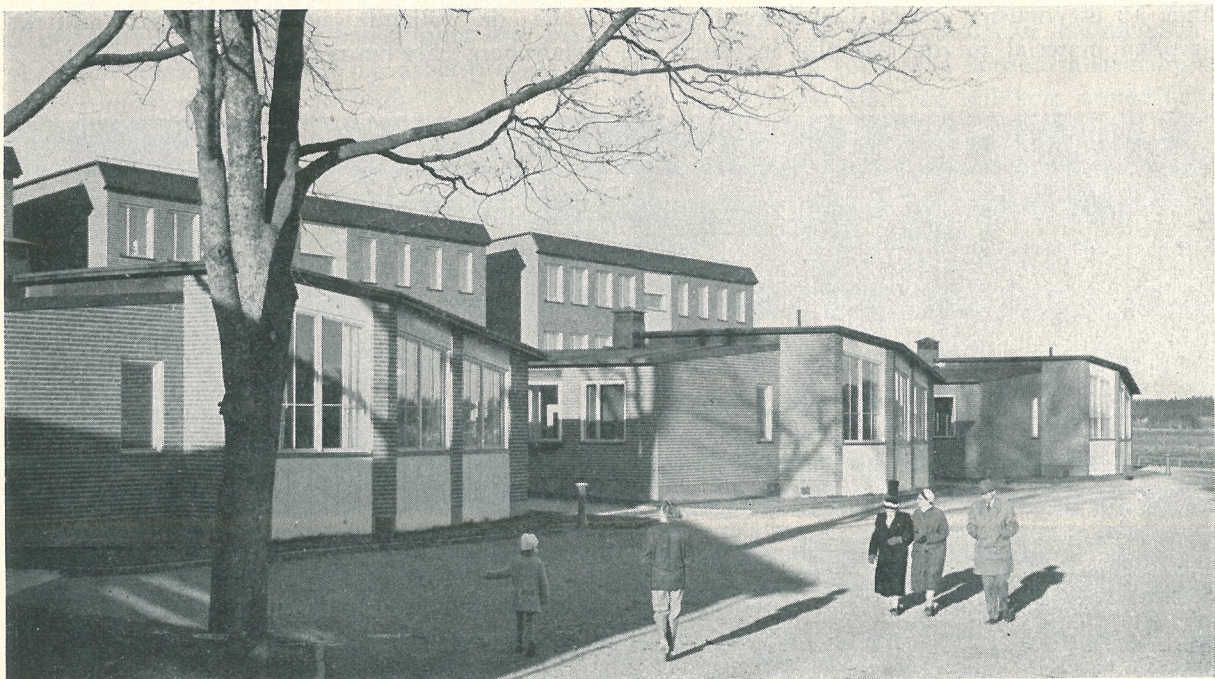
Skolanläggningen är uppförd av rött fasadtegel från Tegelbruks AB Walla Katrineholm. Även invändigt, t. ex. i förbindelsegången med kapprummen, har man fria tegelytor. En trevlig detalj bland många andra är den tegelmur som på en sida avgränsar skolgården. Muren har byggts så att den samtidigt tjänar som cykelskydd. På det viset fick man både vackra och praktiska uppställningsplatser för cyklarna samtidigt med en rejäl gräns för skolgården.

Konstruktör har varit ingenjörfirman Jacobson & Widmark, och för saniteten har Prenells Konstruktionsbyrå svarat.

Och varför tegel? — Ja, både arkitekt Frölén och rektor Olsson har ungefär samma svar. Teglet är vackert och hållbart, teglet tål "elevangrepp" och skolan håller sig fräsch.



I en särskild byggnad finns utrymmen för övningsämnena. Här ryms lokaler för trä- och metallslöjd, textil- och hushållsarbete samt teckning. V:a Vingåkers Centralskola är uppförd av rött fasadtegel.



Specialsalarna skjuter ut mot skolgården och bildar skyddade smågårdar.

TVÅ SKOLOR I SKÅNE



Arkitekt SAR Bror Thornberg

”Det vet väl alla att tegel är bra!” sade arkitekt SAR Bror Thornberg i Malmö när TEGELs medarbetare sökte honom för att få några synpunkter på tegelarkitektur.

Arkitekt Thornberg har i sin verksamhet speciellt intresserat sig för skolor, och många skolbyggnader i landets sydligaste del bär hans signatur. Han accepterar inte slentrian vid planeringen. Det finns mycket att utforska beträffande skolor anser arkitekten, som studerat skolbygge bl. a. i de anglosaxiska länderna. Som exempel kan nämnas belysningsförhållanden i undervisningslokalerna, ett mera rationellt utnyttjande av utrymmena genom dubbelanvändning, lämpliga material m. m. Lämplig inredning i

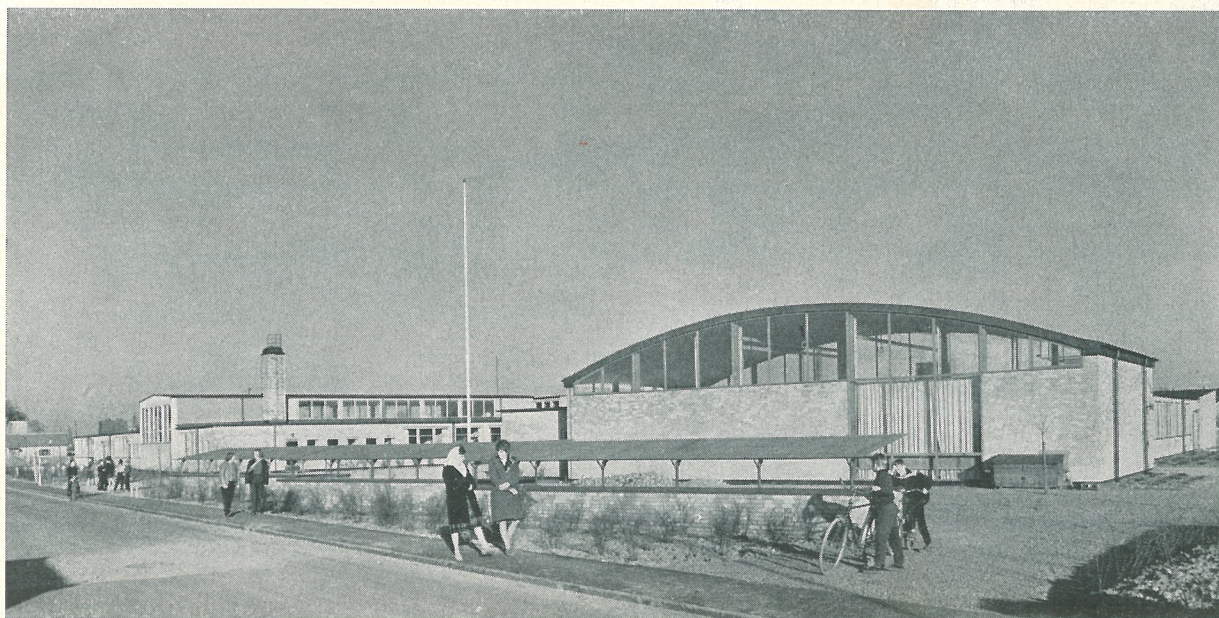
klassrummen är också ett område för utredning och forskning.

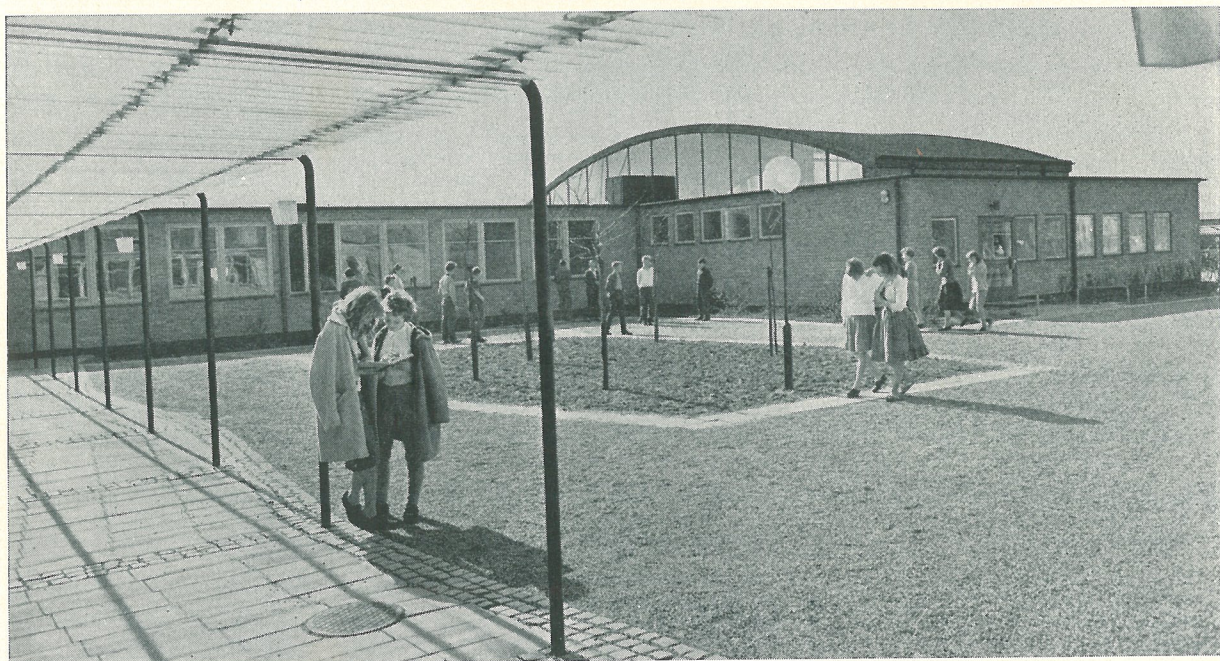
På tal om tegel säger arkitekt Thornberg att de moderna låga skolorna med fördel kan byggas av såväl tegel som andra material. Teglet är slitstarkt, det passar bra som väggmaterial i korridorer m. m. Det är alltså naturligt att folk vill ha tegelväggar — underhållsfria väggar.

Teglet har för övrigt en så liten modul att man inte blir formbunden, vilket är av stor betydelse för arkitektens arbete. Även trähus har ofta fasaden av tegel och om allt tas med i beräkningen blir detta ofta inte dyrare. Med tegel har man ju möjlighet att i stor utsträckning variera form och ytor, det är bara synd att fasadteglet många gånger blir illa behandlat. Man underlåter att utnyttja teglets rika möjligheter.

Till sist får tegelindustrin en liten eloge av arkitekt Thornberg. Tegelindustrin har inte fyllt sina propagandaskrifter med pinuppor utan hela tiden varit sakligt informativ. De lättillgängliga uppgifterna i tegelindustrins skrifter har underlättat arbetet och ökat intresset för tegel. Konsulentverksamheten har skapat en bättre kontakt med tillverkarna, och den ökade konkurrensen har gjort att tegelbruken vuxit och kommit med nya produkter som svarar mot nya tidens krav.

På de följande sidorna berättar arkitekt Thornberg själv om två av sina senare skolor.





Centralskolan i Staffanstorps. Skolgården med gymnastikbyggnaden i fonden. Foto: Stenbergs.

STAFFANSTORPS CENTRALSKOLA

Staffanstorps Centralskolas skolbyggnad var fullt färdig 1957 efter ett förslag i en arkitekt-tävling som avgjordes våren 1953. Tävlingsmot-tot var "Med minsta mått mest". Härmed ville jag poängtera det arbetsprogram som föregått skissarbetet — att slopa så mycket som möjligt av ineffektiva ytor. I den beskrivning som bi-fogades tävlingshandlingarna har arbetsprogram-met sammanfattats enligt följande.

1. Ändamålsenliga lokaler som kan utnyttjas på ett rationellt och ekonomiskt sätt.
2. Miljö som är trivsamt arbetsmiljö.
3. Flexibilitet med tanke på att undervisning och användning förändras med tiden.
4. Lokalerna skall kunna användas för flera olika ändamål.
5. Möjligheter för aktivt skolarbete och fritids-sysselsättning.
6. Enkla, klara kommunikationer, så små kom-munikationsytor som möjligt.
7. Långa byggnads- och underhållskostnader.

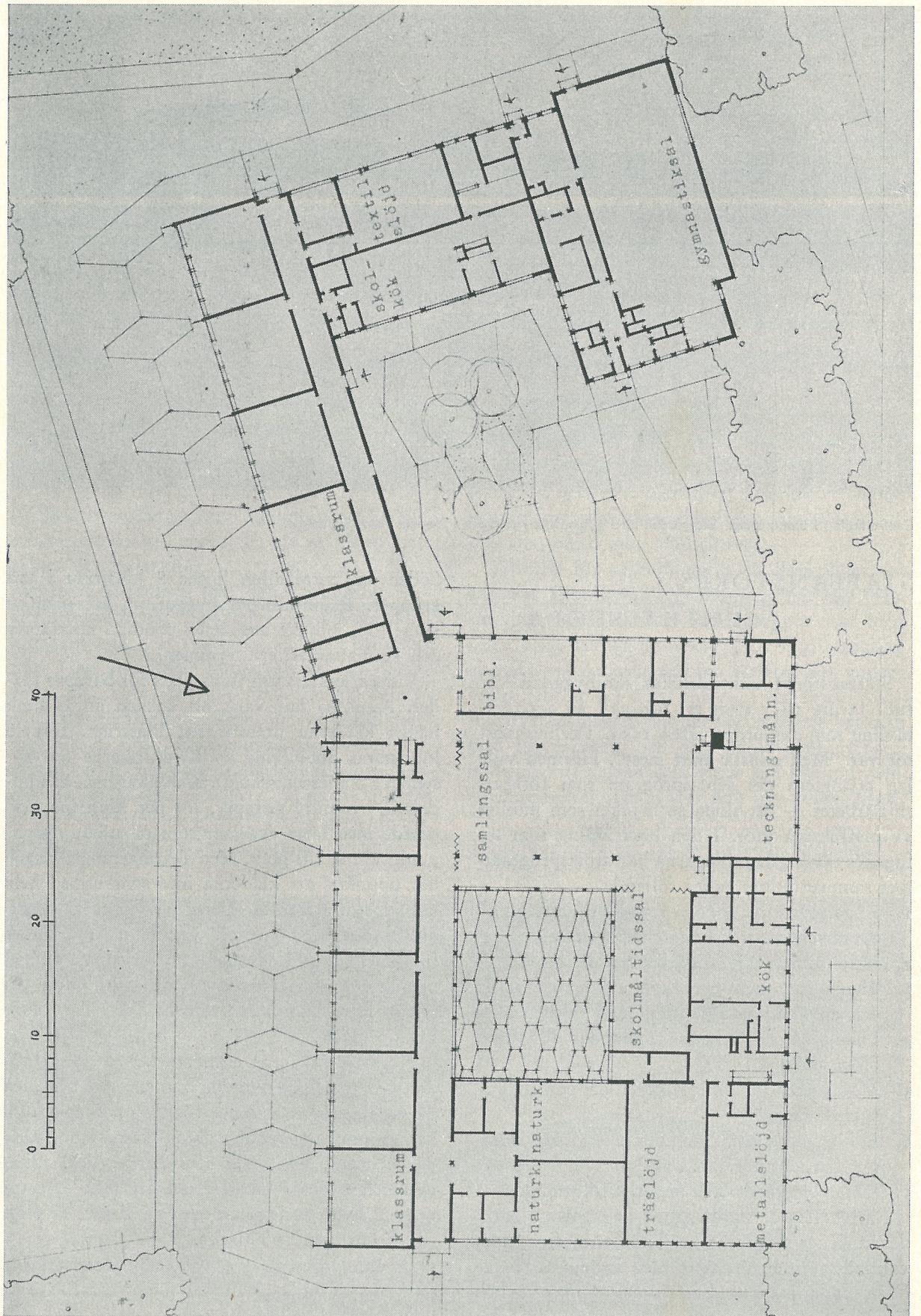
Entréhallen är skolbyggnadens centrum. Intill denna ligger samlings-sal, bibliotek, materialrum, vaktmästarerum, toaletter med ingång såväl in-ifrån som utifrån, samt en trappa upp lärare- och konferensrum. Från entréhallen utgår de båda korridorerna — nerverna — åt öster och väster.

Söder om entréhallen ligger 8 klassrum i två grupper. Planlösningen bygger på att man så långt som möjligt avskaffat onödiga korridorer och kommunikationsutrymmen.

Vid varje klassrum finns plats för barnens klä-der. Avsikten har varit att barnen alltid skall hänga kläderna utanför sitt klassrum. Därvid inbesparas dubblering av klädkrokarna (jfr sy-stemet i ämnesrumsskola). Klädhängarna är upp-delade i mindre grupper, tre per klassrum, av-delade med lätta skärmar som ur städningssyn-punkt ej når till golv. Med skärmarrangemangen har uppnåtts att kläderna inte syns utmed hela korridoren. Kläderna hängs på separata galgar, hyllor över för mössor, vantar m. m., under för skor. Under hyllorna är en torkslinga anlagd och kraftig utsugning över dem förhindrar att luften blir skämd. Korridorbredden har ökat till 3,0 meter.

Normalt fungerar entréhallen vid dåligt vä-der som uppehållsrum för barnen. Vid tillfällen då samlings-salen används för teater, film o. dyl. kan genom en enkel anordning glasmosaikklädda väggelement, utbildade som kapphyllor, fällas upp och fästas i taket. Utan att taga extraut-rymme i vardagslag kan man på så sätt få plats till ca 400 personers kläder.

Då samlings-salen ej används förvaras stolarna på långa utdragbara vagnar under scenen (teck-ningssalen). Den tomma samlings-salen med vik-dörrarna öppna mot korridoren blir ett ypperligt



Plan över Staffanstorps Centralskola. Skolan är byggd av gult fasadtegel.



Gymnastiksalen i Staffanstorps skola. Väggarna av tegel.

uppehållsrum — lättstädat tack vare beläggningen med vinylplast. Som konsekvens härav har sidogångarna i salen fått ytterligare funktion att ersätta eljest nödvändiga korridorer till skolmåltidsrum, teckningssal och träslöjdsal. Eleverna på väg till skolverkstäderna kan passera matsalen eller, då samlingsal och matsal är upptagna, använda de direkta ingångarna från det fria. Matsalens anknytning till samlingsalen har gjorts bl. a. med tanke på att bygdens behov av samlingslokal med servering skall tillgodoses. Efter en teaterpjäs eller ett föredrag kan väggarna öppnas till de färdigdukade borden.

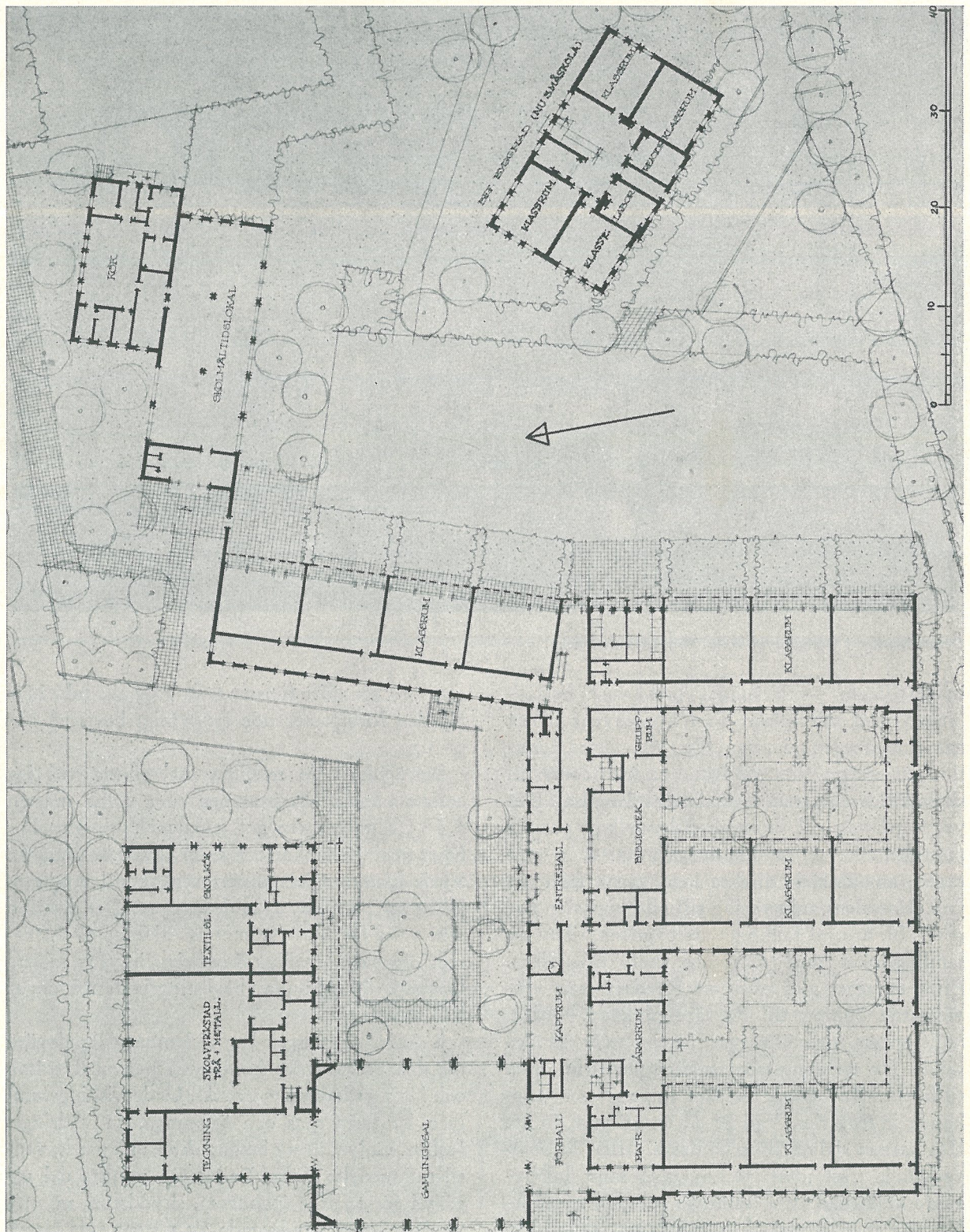
Eftersom föreställningar förekommer ganska sällan får teckningssalen utgöra scen vid dessa tillfällen. Till teater behövs kulisser och alla handa inventarier. Vad är då naturligare än att låta barnen själva tillverka dessa. Alltså är skolverkstad, träslöjdsal, teckningssal samt hobbyrum i källarvåningen (samtliga rum har inre förbindelse med scenen) helt enkelt en teaterverkstad vid behov. De två klassrumskorridorerna betjänar dessutom i öster naturkunnighetsinstitutionen och i väster avdelningen för huslig slöjd (skolkök — textilslöjd). Dubbelutnyttjandet av korridoren motiverar det ökade breddmåtten 3,0 m. Gymnastikavdelningen har direkt kontakt med gymnastikplanen. Salen öppnar sig mot vä-

gen med ett stort fönster från golv till tak. Här får den förbipasserande ett synligt bevis på aktivitet.

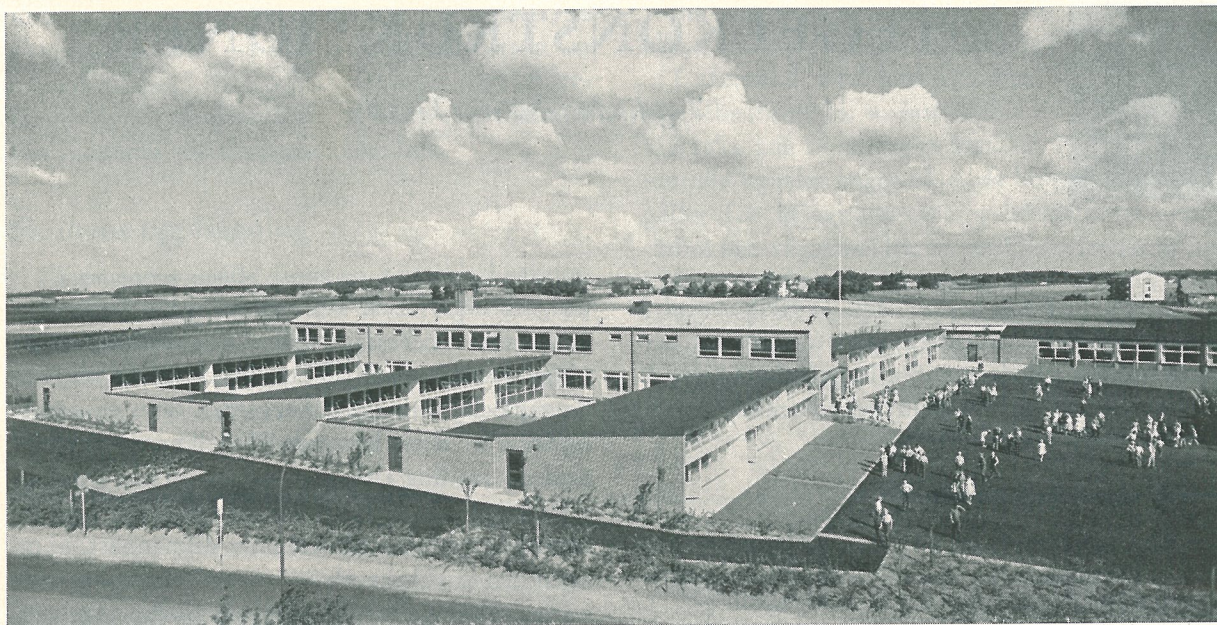
Beträffande de enskilda utrymmena vill jag endast nämna klassrummen som givits måtten $8,4 \times 7,2$ m. Måtten ger goda möbleringsmöjligheter med 36 bänkar och skåp utmed bakväggen. Varje klassrum har direkt utgång till ett "uteklassrum", avskilt från lekplanen. Den sektion som valts för klassrummet är dikterat av önskemål om bästa möjliga dagsbelysning för minsta kostnad. Noggranna belysningsundersökningar har utförts.

I skolanläggningen har vi kunnat tillgodogöra oss den ekonomiska konstruktionen med trätak och lätta gallerbalkar av stål. Undervisningsrummen ha fasta glas och öppningsbara vädringsluckor. Golvet är av betong direkt på mark, ventilerat medelst fläkt. Endast en mindre del utgrävd för källare (pannrums, skyddsrum m. m.). Skolans väggar är byggda av 1-stens gult fasadtegel från AB Lomma Tegelfabrik.

Utan det brinnande intresse som funnits hos skolmyndigheter och skolledare hade det varit omöjligt att förverkliga tävlingsförslaget. Man var inte ängslig att gå ifrån den gängse skolbyggnadstypen och det samarbete som rätt har varit oerhört inspirerande och lärorikt för mig.



Plan över Centralskolan i Svedala. Skolan är byggd av rött borstat fasadtegel.



Centralskolan i Svedala. Foto Stenbergs.

SVEDALA CENTRALSKOLA

Svedala Centralskolas skolbyggnader stod fullt färdiga, med undantag för gymnastikbyggnaden, vid höstterminens början 1959. Skissarbetet var avslutat 1954. Den gamla Samrealskolan längst i öster var uppförd 1919, och ingår nu i skolkomplexet såsom småskolebyggnad.

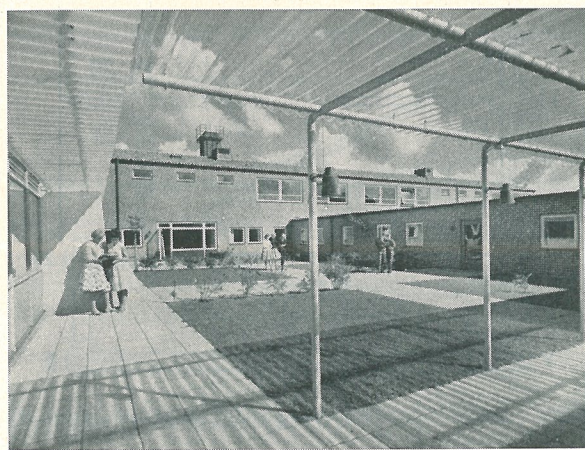
Klassrumsenheten är densamma som i föregående skolbyggnad. Förläggningen på den skånska slätten gör att speciella åtgärder måste vidtagas för att få vindskydd för lekgårdarna. I anläggningen har klassrummen grupperats i fyra längor, utskjutande från huvudbyggnaden. Den senare i två våningar är den enda byggnaden som har utgrävd källare. Bottenvåningen innehåller för samtliga lokaler gemensamma rum: entréhall, bibliotek med grupprum, rektorsexp., lärarorum, materialrum, toaletter samt kapprum och förhall till samlingsalen. Andra våningen, planerad utan korridorer, rymmer institutioner för fysik, kemi, biologi och geografi och nås genom två trappor. Skolmåltidslokalen är friliggande mellan nybyggnaden och den tidigare Samrealskolan.

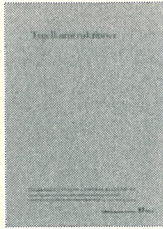
Lokalerna för övningsämnen har samlats i en klump dels med hänsyn till karaktären, dels med hänsyn till att man i framtiden lätt ska kunna ändra och komplettera den efter uppkommande behov. Korridor saknas, ingångarna ligger under ett skyddande tak. Teckningssalen med sin brännugn m. m. hör enligt min mening hemma i sammanhanget. Dessutom tjänar den såsom scen

till samlingsalen. Alla övningsrummen får sin funktion när det ska bli skolteaterföreställning. Kulisser och dräkter kan då tillverkas i de egna "ateljerna". T. o. m. skolköket kommer naturligt in i bilden. Det ska bakas tårter, kakor m. m.

En god gemenskap, goda möjligheter att använda fritiden och att få utlopp för skapande verksamhet bör finnas. Men det kräver oerhört mycket av lärarna. Att intresset finns i rikt mått har jag haft tillfälle att konstatera vid de långa, trivsamma samtalen.

På mitt kontor har arkitekt SAR Jan Löfqvist och ingenjör Erik Nilsson medverkat vid de båda skolornas tillkomst. Trädgårdsarkitekt Per-Åke Friberg har svarat för trädgårdsanläggningen. Fasadteglet har levererats av Minnesbergs Tegelbruks AB och det gula falstakteglet av Cimbrishamns Tegelbruks AB.





TEGELKONSTRUKTIONER

Tegelindustrins nya broschyr

Teknisk information nr 22, "Tegelkonstruktioner" är Tegelindustriens Centralkontors senaste present till de svenska byggfackmännen. I samlingskartongen "tegelbyggnadsteknik" har

tidigare utgivits en samling tekniska data, uppgifter om lånebestämmelser och kostnadsberäkningar samt exempel på konstruktionsberäkningar och ritningar för tegelhus. Som en naturlig följd av detta kommer "Tegelkonstruktioner" med en samling ritningar över enskilda detaljer.

Samlingen bygger på de tre typer av tegel ytterväggar som nu förekommer allmännast, nämligen den dubbla tegelväggen med mellanliggande värmeisolering, den 20—25 cm tjocka tegelväggen med värmeisolering på insidan och slutligen den 1/2-sten tjocka tegelbeklådningen eller utfackningsväggen.

För var och en av dessa tre väggtypen redovisas olika konstruktionsdetaljer såsom hörn, anslutning till grundmur, fönster- och dörrromfattningar, karminfästningar o. d. Detaljerna är inte måttsatta utan gäller i princip för de olika tegelformat och isoleringstjocklekar som kan vara aktuella. Särskilda murningsschema för de tre vanligaste tegelhöjderna befriar projektören från att själv räkna ut höjd- och längdmåtten för murverk och öppningar.

Stor nytta har man också av de principdetaljer som visar användningen av de nya tegelprodukterna, kanalblock och förtillverkade armerade tegelskift. Dessa produkter rationaliserar och förbilligar tegelbygget och de angivna principlösningarna underlättar väsentligt för projektören att utnyttja dem.

Ett särskilt kapitel behandlar projekteringen av tak för standardiserat taktegel. I diagram kan projektören direkt läsa av rätta längder på takfallen vid olika takvinklar och anvisningar lämnas för hur taktegllet skall anslutas vidnock, takfot och vindskiva.

Av stort intresse är ett avsnitt som behandlar vindlast och redogör för utredningar som professor Ove Pettersson, KTH, har utfört. Beräkningsmetoderna anges och illustreras med exempel. Även problemet väggar i västkustklimat behandlas och tegelväggarnas lämplighet dokumenteras med forskningsresultat.

"Tegelkonstruktioner" innehåller sålunda en mängd exempel på konstruktionsdetaljer som

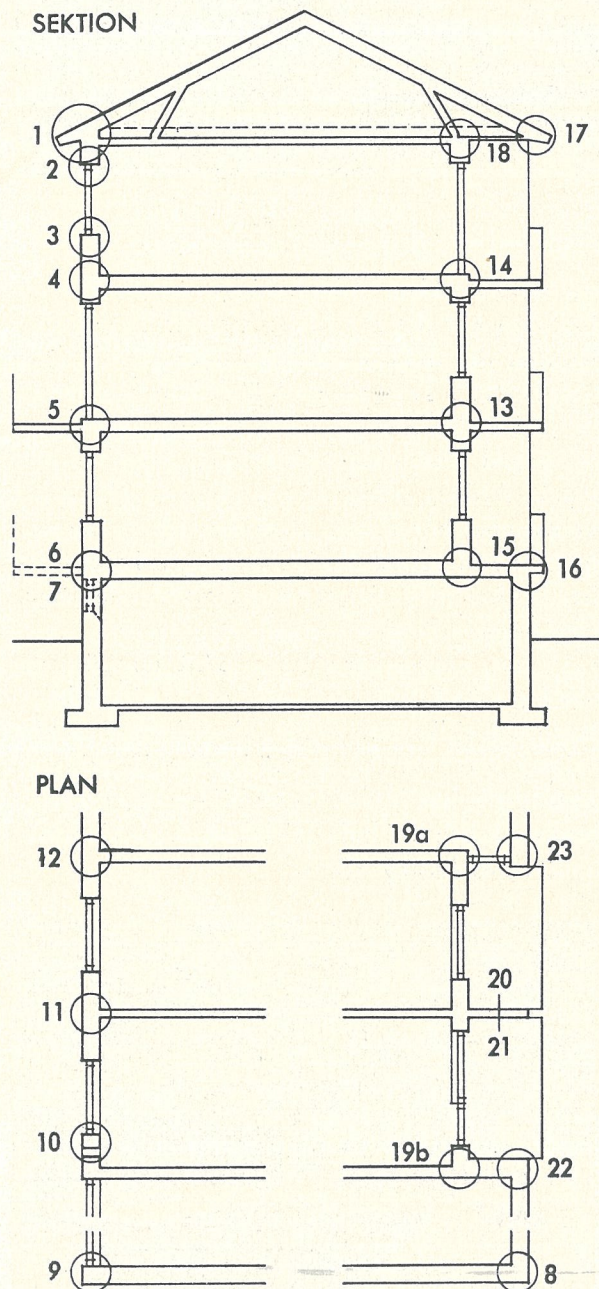


Fig. 1. De med ringar utmärkta byggnadsdetaljerna redovisas i "Tegelkonstruktioner".

kan vara till stor nytta speciellt för arbetet på ritkontoren. Den innehåller emellertid även en mängd tekniska data och anvisningar som underlättar för projektörerna att på bästa sätt tillämpa den moderna tegelbyggnadstekniken.

Skriftens uppläggning

På pärmens insida finns en förenklad sektion och en plan av ett hus. På dessa ritningar har olika detaljer som takanslutning, fönsterkarm, anslutning vägg—bjälklag—balkong samt hörn markerats med ring och nummer (se fig. 1). Varje sådan detalj presenteras sedan i principritningar för de tre redovisade väggtyperna kallade A, B och C. En del detaljlösningar som visas för väggtyperna A och B torde vara tillämpliga även för väggtyp C, som därför har fått ett mindre antal speciallösningar.

Givetvis kan flera olika lösningar tänkas för de olika detaljerna och detta har också i vissa fall antytts i texten eller visats med alternativa ritningar.

De olika väggtyperna presenteras i tur och ordning med samtliga detaljer som berör ifrågasvarande väggtyper. Som exempel visar vi här en bild av detalj 1, takanslutning för väggtyp A (fig. 2). I detta fall har det ansetts lämpligt att visa tre alternativa lösningar. Ritningarna är inte måttsatta, utan gäller i princip för olika tegelformat och isoleringstjocklekar.

Vindlaster

De murverkskonstruktioner där vindlasterna får dimensionerande betydelse är vanligast utfackningsväggar. De därmed sammanhängande problemen har endast sparsamt behandlats i litteraturen, varför det är särskilt värdefullt att professor Ove Petterssons utredningar i ämnet kunnat publiceras i ett kapitel. Först anges för böjning tillåtna spänningar för olika slag av murverk. Därefter visas genom en rad exempel belastningsberäkningarna för en serie olika konstruktionsfall (fig. 3 och 4).

Nya tegelprodukter

Ett avsnitt av skriften behandlar förtillverkade armerade tegelskift samt kanal- och slitsblock av tegel. De armerade tegelskiften gör det väsentligt enklare att mura tegelbalkar. Projektören visas i nämnda avsnitt hur han enkelt skall bedöma erforderlig balkhöjd. Vidare ges i tabell-

form uppgifter om balkhöjd och armering för olika spännvidder och belastningar.

I samband med beskrivningen av kanalblocken illustreras bl. a. hur förbanden muras både vid raka och sneddragna kanaler. I avsnittet om murade kanaler anges bl. a. de bestämmelser som gäller för utsugningskanaler beträffande areor, täthet och väggstjocklek m. m. Uppgifterna är bekvämt sammanställda i tabellform (fig. 5). I en tabell anges slitsmått och erforderliga väggstjocklekar vid olika rörkombinationer. Exempel visas också på slitsarnas utformning.

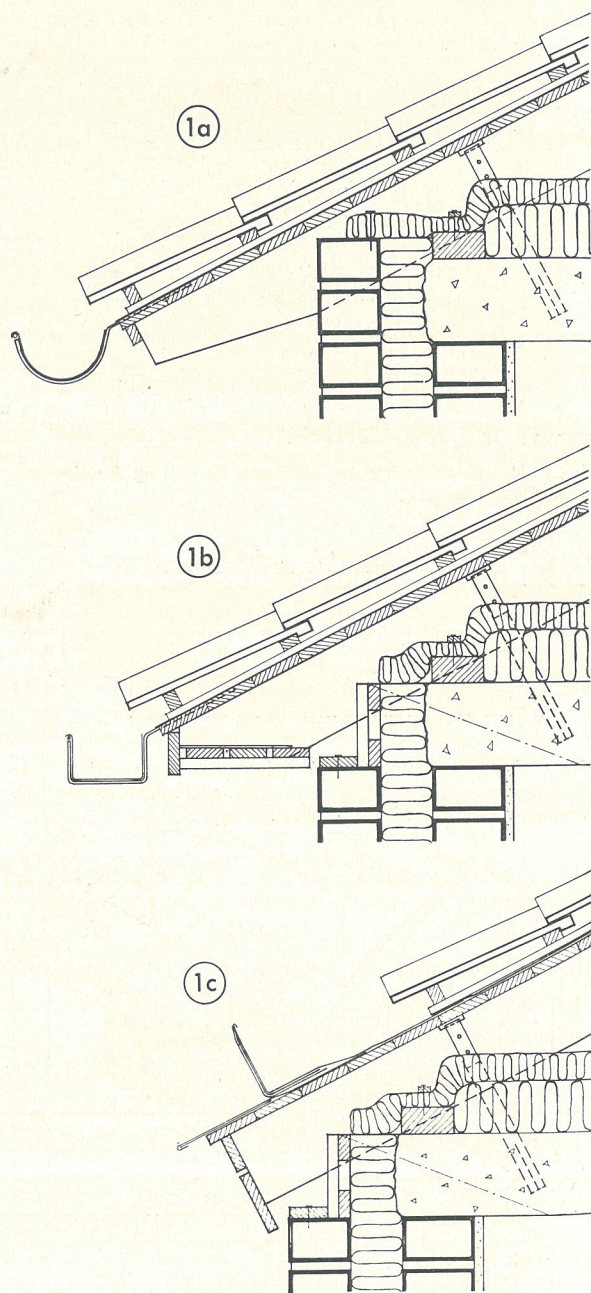


Fig. 2. Prov på olika lösningar av en detaljkonstruktion. Ur "Tegelkonstruktioner".

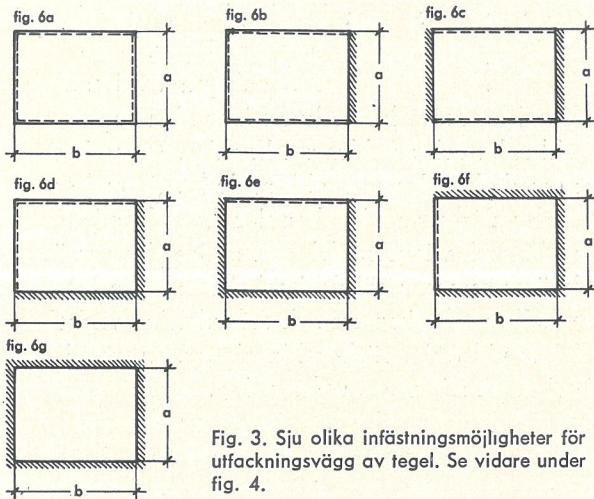


Fig. 3. Sju olika infästningsmöjligheter för utfackningsvägg av tegel. Se vidare under fig. 4.

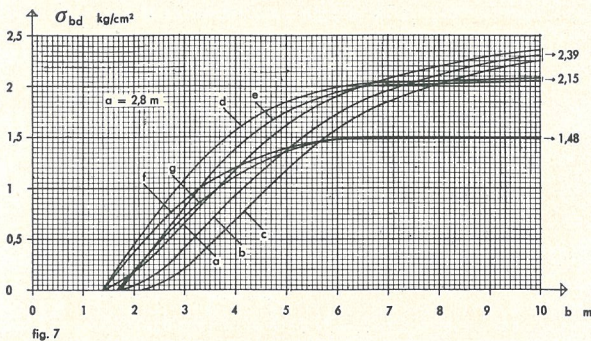


Fig. 4. Motståndsförmåga mot vindlast för de i fig. 3 redovisade utfackningsväggarna.

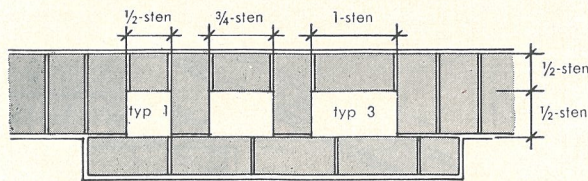


Fig. 5. Olika typer av murade kanaler. Tillsammans med en överskådlig tabell ger denna bild de uppgifter som behövs för konstruktion av murade ventilationskanaler.

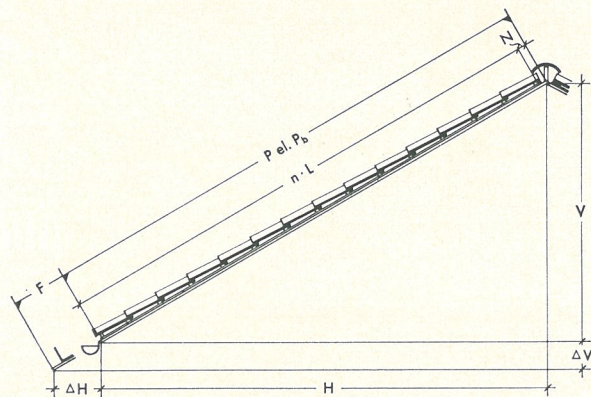


Fig. 6. Skissen visar samtliga de måttuppgifter som behövs för att ett tegeltak skall kunna måttsättas korrekt. Exempel på diagram ur vilket dessa mått kan erhållas visas i fig. 7.

Taktegel

Det standardiserade taktegel medger att tegeltaken kan projekteras korrekt och måttsättas så att man så gott som helt kan undvika att klippa takpannorna. Taket kan även läktas i förväg. I några instruktiva skisser anges metoderna för måttsättning av takpanelen (fig. 6). Takpanelens längd vid olika takvinklar och olika utförande på nockar och rännor kan enkelt utläsas ur fyra diagram (fig. 7) som konstruerats speciellt för denna skrift.

Övriga byggnadsdetaljer

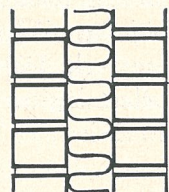
Avslutningsvis lämnas en del anvisningar om murning av pannkanaler och skorstenar och i ritningarna visas några olika exempel. Ett kapitel redogör för de undersökningar som gjorts om hur den dubbla tegelväggen klarar sig i västkustklimat. En del av dessa försök har publicerats i "Tegel" (senast i föregående nr) och de visar att "kanalväggen" under vissa förutsättningar har en synnerligen god motståndsförmåga mot slagregn. Några speciella försiktighetsåtgärder som måste vidtas i slagregnsrika trakter visas i några detaljritningar (fig. 8). Till sist visas några exempel på dränering.

Tidigare publicerade forskningsresultat rörande vindlast och tegelväggar i regniga klimat är väl dokumenterade i en utförlig litteraturförtäckning.

Ett omfattande innehåll

"Tegelkonstruktioner" innehåller mer än vad som kunnat refereras i denna artikel. En komprimerad sammanfattning av allt som ingår i skriften ger följande innehållsförteckning:

Väggtyp A (1/2-sten fasadtegel + mineralullsskivor + 1/2-sten murtegel + puts)



Väggtyp B (1-sten fasadtegel + mineralullsskivor mellan reglar med gipsskivor)

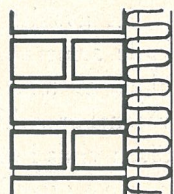


Diagram 3. Taktegel E 13 och T 11 anslutna till nockpanna

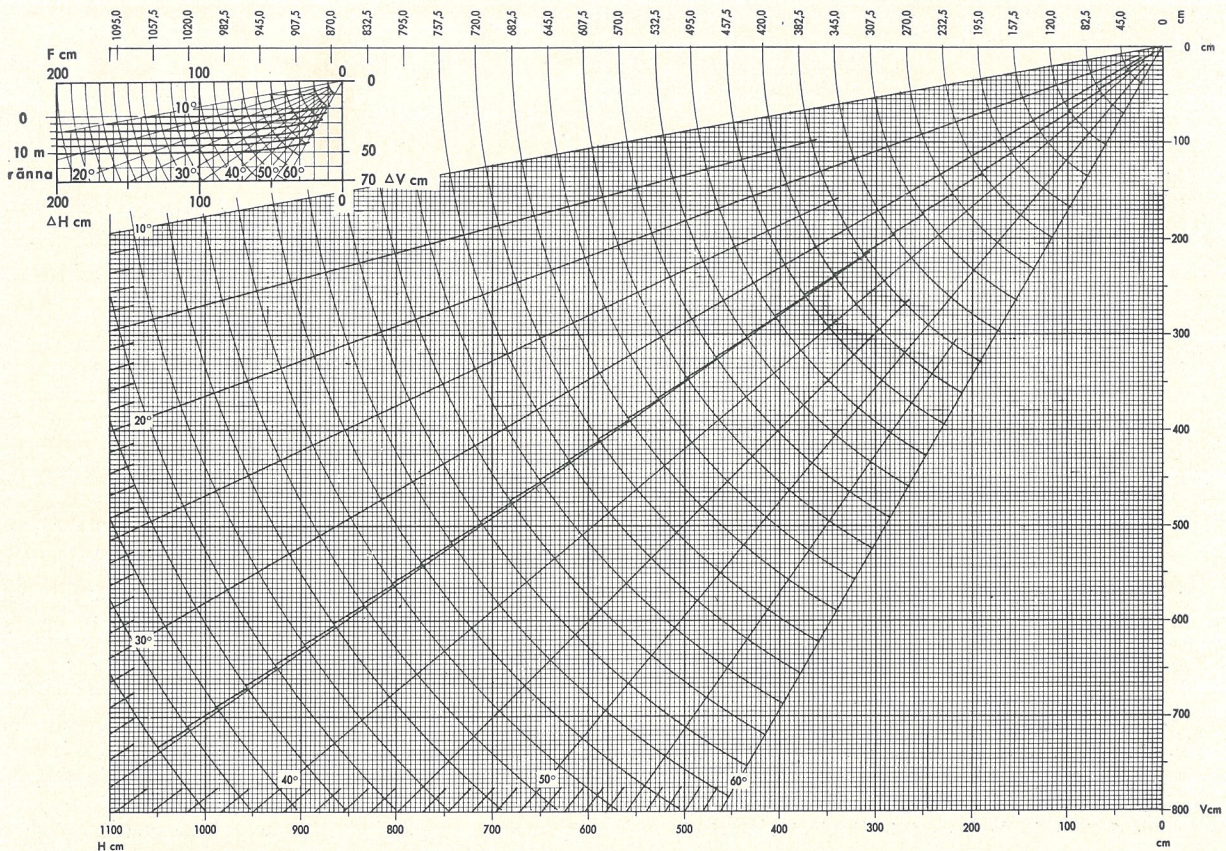
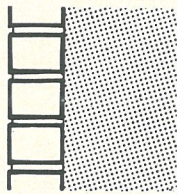


Fig 7. Diagram för bestämning av takfallets längd vid olika taklutningar. Diagrammet gäller för standardiserat taktegel E 13 och T 11, anslutet till nockpanna. Med hjälp av det mindre diagrammet bestäms F (se fig. 6) vid olika taklutning och avstånd mellan stuprören.

Väggtyp C ($1/2$ -sten fasadtegel som beklädnad)



- Vindlastinverkan på utfackningsväggar av tegel
- Karminfästning vid väggtyp A
- Smygbeklädnad vid väggtyp B
- Väggmått
- Förtillverkade armerade tegelskift
- Utsugningskanaler
- Slitsar
- Taktegel
- Pannkanaler
- Skorstenar
- Dubbel tegelvägg i västkustklimat
- Dränering av grund

Teknisk Information nr 22 1959, "Tegelkonstruktioner", har sänts ut till samtliga som tidigare centralt erhållit samlingskartongen "tegelbyggnadsteknik". Tegelinindustriens informationskrifter kan erhållas genom närmaste tegelbruk eller tegelförsäljningsorganisation.

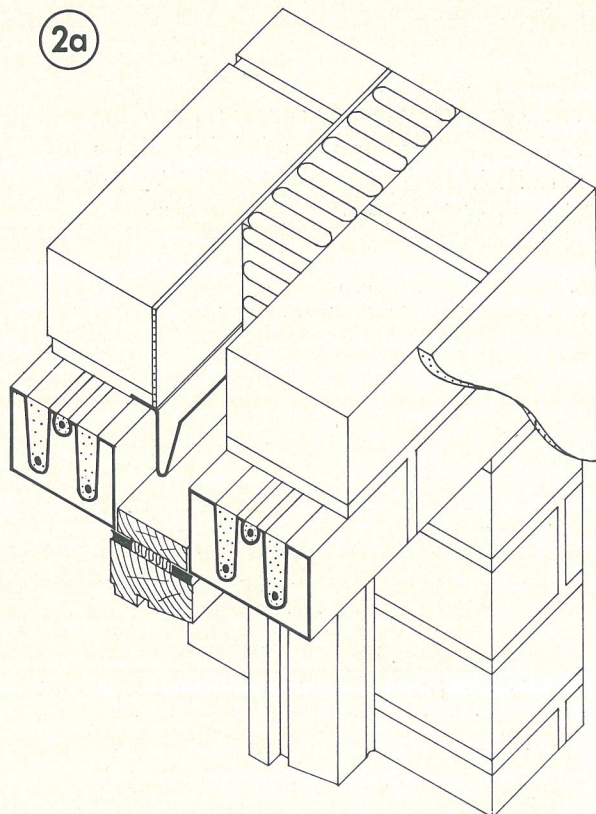


Fig. 8. Detalj av kanalvägg avsedd för västkustklimat. Observera putsen på ytterväggens insida samt vattenrännan ovanför fönsterkarmen.

LITTERATUR

Ny isoleringsteknisk handbok

Första utgåvan av Rockwool Handbok, innehållande allsidig information om material och isolermetoder, är nu klar. Den har i höst distribuerats till ett stort antal tekniker och branschfolk av skilda kategorier.

Handboken som är i lösbladssystem, har ett litet, lätthanterligt format men avser ej helt ersätta A 4-blad, som också kommer att tillhandahållas. Man ämnar fortlöpande ändra och komplettera den nya handbokens innehåll, så att den så vitt möjligt alltid skall vara ett effektivt hjälpmedel.

I den drygt 200 sidor tjocka handboksinslagan, som inneslutes i en lättidentifierad och "gladlynt" plastpärm, finner man följande kapiteltitlar: Försäljningsorganisation; Prislistor, data och leveransbestämmelser; Råvaran och produkten; Värmeisolering; Ljudisolering; Ljudabsorption; Isolering av rörledningar, cisterner, behållare, pannor etc.

Rockwool Handbok är rikt illustrerad med konstruktionsblad, nomogram osv. Konstruktionsbladen ger många detaljer av intresse, även om det kan konstateras att den dubbla 1/2-stensväggen av tegel blivit lite magert behandlad. I tegelindustrins tekniska information som vi hoppas varje konstruktör har, finns den ju emellertid utförligt presenterad. I avsnittet om ljudabsorption kunde ha tillagts att den mest effektiva dämpning man kan begära inom både de högfrekventa och lågfrekventa områdena får man om man utanpå mineralullen murar en vägg av håltegel med hålsidan vänd utåt.

Typografin är stramt modern och sober. De olika kapitlen avgränsas av glansfolierade registerblad, som på ett enkelt och effektivt sätt leder läsaren till önskat avsnitt i texten.

Den kompletta Rockwool Handbok distribueras till kvalificerade fackmän — denna distribution är ännu ej avslutad och kommer f. ö. givetvis att fortgå kontinuerligt. Olika avsnitt ur handboken kommer att mot rekvisition sändas i speciella pappmappar med samma dekor som plastpärmen till övriga intresserade, t. ex. till villaägare, fastighetsägare, lantbrukare osv.

Rockwool Handbok, Skövde 1959.

Teknik och hjälpmedel vid murning

En murad väggs kvalitet beror i stor utsträckning på hur fogarna utförts. Är fogarna inte väl fyllda och vidhäftningen mellan sten och bruk dålig blir väggen inte tät och man kan riskera regngennomslag och frostsprängningar samt försämrad värmeisolering. Även hållfastheten blir sämre. Murermester Poul Andersen, som förestår den danska Murerens Fagskole, har i Tegl samlat en del råd och anvisningar om hur murningsarbetet skall utföras för att resultatet skall bli gott. I artikeln anges först en del krav på materialets beskaffenhet samt anvisningar på lämpliga redskap. Därefter beskrivs fem olika metoder för själva murningsarbetet, och dessa är illustrerade med instruktiva bilder. Hela tiden har visserligen förutsatts att murningen sker från utvändig ställning, men metoderna torde i princip vara tillämpliga även vid murning över hand.

Opmurningens teknik og hjælpmidler, av murermester Poul Andersen, Tegl nr 3, Köpenhamn 1959.

STIPENDIER

Sveriges Tegelindustriförening kungör härmed följande stipendier till ansökan lediga:

1) Ett stipendium om 1 000 kr från Gunnar Wulfs minnesfond. Stipendiet kan utgå antingen i form av studiebidrag eller för bedrivande av forskning.

2) Ett stipendium om 1 000 kr från O. Hirschs studiefond. Stipendiet utdelas till person som åtager sig att studera visst ämne, förhållande e. d. och däröver avgiva berättelse.

Det förutsättes att de studier resp. den forskningsuppgift som genomföres har anknytning till tegelindustrin.

Närmare uppgifter om stipendierna kan erhållas från Sveriges Tegelindustriförening.

Ansökan ställes till styrelsen för Sveriges Tegelindustriförening Engelbrektskatan 29, Stockholm Ö och bör vara föreningen tillhanda senast den 1 februari 1960.